

**IMPLEMENTATION OF THE COMMON TRANSIT
PROCEDURE IN UKRAINE: STRATEGIC CONTEXT**

**ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ
В УКРАЇНІ: СТРАТЕГІЧНИЙ КОНТЕКСТ**

Victor Zaiats¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-278-4-2>

Abstract. *Subject of research.* The article examines the state of implementation in our country of national legal and organizational-administrative measures provided for the involvement of Ukraine in the common transit procedure in force in the European Union, based on the use of the New Computerized Transit System. The main attention is paid to the legal prerequisites, as well as to the current international and domestic standards, which determine the strategic tasks and their corresponding directions in the organization of the implementation of the common transit procedure by Ukraine. The set of measures implemented in the process of deployment of the new transit system, which will support effective customs control, promote legal trade and cross-border movement of goods, use modern technologies and meet the requirements of both the customs service of Ukraine and economic operators, has been analyzed. In the conclusions to this article, proposals are formulated regarding the development of the common transit procedure in Ukraine and further improvement of its functional capabilities. *The purpose.* The goal is to find out the current state of implementation of national legal and organizational and administrative measures aimed at the implementation of the common transit procedure by Ukraine, with the determination of directions for its further improvement. *Methods.* The methods of comparison, analysis, and synthesis were used during the study of the state of implementation of national legal and organizational-administrative measures, provided for the involvement of Ukraine in the common transit procedure in force in the European Union (EU). *Results.* The complex of measures implemented in

---

¹ Senior Research Scholar Department of Customs and Economic Security
Research Institute of Financial Policy, State Tax University, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4840-0823>

the process of deployment of the new transit system in accordance with the provisions of international and national standards was characterized, which made it possible to determine and propose directions for promoting the proper functioning and development of the common transit procedure, in particular, with regard to the further harmonization of national regulatory and legal acts on issues of application, filling out and processing customs declarations in accordance with the provisions of international legislation, improving the variability of the use of transit simplifications, information support for employees of the customs service of Ukraine and economic operators.

1. Вступ

У статті висвітлено стан реалізації в Україні заходів, передбачених для залучення нашої держави до діючої в Європейському Союзі процедури спільного транзиту, заснованої на використанні Нової комп'ютеризованої транзитної системи. Основну увагу приділено чинним міжнародним та вітчизняним стандартам, що визначають стратегічні завдання та відповідні їм напрями з організації впровадження Україною процедури спільного транзиту. В статті досліджено комплекс заходів, здійснених в процесі розгортання нової транзитної системи, яка підтримуватиме ефективний митний контроль, сприятиме законній торгівлі та транскордонному переміщенню товарів, використовуватиме сучасні технології та відповідатиме вимогам як митної служби України, так і економічних операторів. У висновках до цієї статті сформульовано пропозиції стосовно розвитку процедури спільного транзиту в Україні та подальшого вдосконалення її функціональних можливостей.

Мета – з'ясувати поточний стан реалізації національних заходів, спрямованих на впровадження Україною процедури спільного транзиту з визначенням напрямків її подальшого вдосконалення.

Методи. Під час дослідження стану реалізації національних заходів, передбачених для залучення України до діючої в Європейському Союзі (ЄС) процедури спільного транзиту застосовано методи порівняння, аналізу, та синтезу.

Результати. Охарактеризовано комплекс заходів, здійснених в процесі розгортання нової транзитної системи у відповідності до положень міжнародних та національних стандартів, що дало змогу визначити та запропонувати напрямки сприяння належному функціонуванню та

розвитку процедури спільного транзиту, зокрема, стосовно подальшої гармонізації національних нормативно-правових актів з питань застосування, заповнення та оформлення митних декларацій у відповідності до положень міжнародного законодавства, вдосконалення варіативності використання транзитних спрощень, інформаційної підтримки працівників митної служби України та економічних операторів.

2. Теоретико-правові засади Процедури спільного транзиту

Відповідно до положень частини 2 статті 7 Митного кодексу України (МКУ) [1], митна справа здійснюється з додержанням прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів та системи митної статистики, інших загальноновизнаних у світі норм і стандартів. Поступове наближення митного законодавства України до норм законодавства ЄС передбачено статтею 84 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію з ЄС) [2], що набула чинності з 1 вересня 2017 року. Згідно з Додатком XV до Угоди про асоціацію з ЄС, Україна, серед іншого, повинна впровадити у національне законодавство положення Конвенції Про процедуру спільного транзиту (далі – Конвенція) [3] від 20 травня 1987 року. Відтак, зростає потреба у дослідженні стану реалізації комплексу правових та організаційно-розпорядчих заходів, необхідних для впровадження та удосконалення нової транзитної системи. В зв'язку з цим дослідження аспектів цього процесу перебувають в фокусі поточної уваги науковців, експертів та фахівців з питань здійснення митної справи.

Як приклад, Т. Рудою [4] досліджено теоретичні засади здійснення процедури спільного транзиту шляхом розкриття її сутності та особливостей реалізації в контексті міжнародного законодавства; розглянуто комплексні переваги приєднання до Конвенції [3], в тому числі щодо удосконалення митних процедур та підвищення ефективності запобігання порушенням митного законодавства при переміщенні товарів через митний кордон.

С. Капітанець [5] охарактеризовано структуру та функціонал вітчизняної Служби підтримки Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS).

Водночас потребує більш детального дослідження стан реалізації комплексу заходів із впровадження процедури спільного транзиту в контексті стратегічних завдань, призначених для досягнення цієї мети.

Для виконання митних формальностей за процедурою спільного транзиту у відповідності до статей 4; 5 глави II Доповнення I до Конвенції [3], зазвичай, використовується електронна транзитна система.

Договірні сторони Конвенції [3] за взаємною згодою ухвалюють інструменти для застосування електронної транзитної системи, що встановлюють:

- правила, що визначають і регулюють повідомлення, якими обмінюються митниці, якщо це необхідно для застосування митного законодавства;

- спільний набір даних та формат повідомлень із даними, обмін якими здійснюється згідно з митним законодавством.

При цьому для цілей процедури спільного транзиту митні органи використовують Спільну комунікаційну мережу/Спільний системний інтерфейс Європейського Союзу.

Процедура спільного транзиту, що передбачена цією Конвенцією [3], полягає, зокрема, у використанні для одного транскордонного переміщення товару єдиної гарантії та єдиного адміністративного документа (митної декларації) під час здійснення митного контролю товарів митницями країн – їхнього відправлення, транзиту та призначення.

Відображення відомостей про товари в графах єдиного адміністративного документа здійснюється в уніфікований спосіб, узгоджений на міжнародному рівні, задля забезпечення однакового сприйняття та тлумачення таких відомостей митними органами різних країн світу. Це сприяє:

- належній ідентифікації асортименту та кількості товарів, що обертаються у зовнішній торгівлі, з метою застосування щодо них передбачених законодавством заходів митно-тарифного регулювання зовнішньо економічної діяльності та належного формування дохідної частини державного бюджету;

- полегшенню торгівлі та збільшенню товарообігу через спрощення та прискорення митного контролю товарів завдяки онлайн використанню спільної електронної транзитної системи;

- протидії транскордонним комерційним шахрайствам (через неможливість фальсифікації на шляху транзиту відомостей про

товари), боротьбі з порушеннями митного законодавства, ефективному захисту суспільства.

Необхідність використання єдиного адміністративного документа (митної декларації) під час процедури спільного транзиту зумовило потребу приєднання України до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами [6] від 20 травня 1987 року.

Для товарів, які є предметом торгівлі між договірними сторонами, формальності, пов'язані зі здійсненням такої торгівлі, виконуються з використанням єдиного адміністративного документа (ЄАД), що ґрунтується на формі декларації, зразок якої наведено у Додатку I до цієї Конвенції [6]. Цей єдиний адміністративний документ, залежно від обставин, використовується як декларація або документ про експорт, транзит чи імпорт.

Прийняття Закону України від 30 серпня 2022 року № 2554-IX «Про приєднання України до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами» [7] засвідчило виконання нашою державою відповідного з цього приводу зобов'язання, визначеного в Додатку XV до Угоди про асоціацію з ЄС [2], та спонукатиме до перегляду та подальшої гармонізації національних нормативно-правових актів з питань застосування, заповнення та оформлення митних декларацій.

Основні засади організації та здійснення спільного транзиту товарів митною територією України, порядок і умови переміщення таких товарів підприємствами митною територією України в режимі спільного транзиту, здійснення митних формальностей, застосування механізму гарантування сплати митного боргу, застосування спеціальних транзитних спрощень та інші особливості здійснення операцій спільного транзиту були встановлені Законом України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» [8] від 12 вересня 2019 року № 78-IX.

Пунктом 1 Прикінцевих та перехідних положень (Розділ VI) цього Закону [8] обумовлено термін його дії – до набрання чинності для України Конвенцією про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року [3].

Процес приведення національного законодавства до вимог Конвенції Про процедуру спільного транзиту [3] передбачає не лише розробку та уточнення положень значної кількості нормативно-правових документів, але й реалізацію необхідних організаційно-розпорядчих заходів.

Впровадження таких заходів в Україні безперечно має відповідати міжнародним стандартам.

Чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства (ч. 1 ст. 19 Закону України від 29.06.2004 № 1906 «Про міжнародні договори України») [9].

Відповідно до положень статті 76 («Законодавство та процедури») Угоди про асоціацію з ЄС [2], Сторони цієї Угоди домовилися, що їхнє відповідне торговельне та митне законодавство, як принципове питання, має бути стабільним та всеохоплюючим та, що положення і процедури мають бути пропорціональними, прозорими, передбачуваними, недискримінаційними, об'єктивними й мають застосовуватися уніфіковано та ефективно, а також, серед іншого, забезпечать застосування міжнародних документів, що використовуються у митній справі і торгівлі, у тому числі тих, що розроблені Всесвітньою митною організацією, Світовою організацією торгівлі, ООН, а також керівних принципів ЄС, таких як Митні прототипи.

Митні прототипи (Customs blueprints) [10] покликані допомогти покращити і розвинути оперативні та адміністративні можливості митних служб за допомогою встановлення стандартів для досягнення, визначених у 19 ключових сферах, а також їх показників, що піддаються вимірюванню.

Для організації впровадження процедури спільного транзиту необхідно застосовувати Стандарт 13 («Митний транзит») з Митних прототипів (далі – Стандарт 13).

В якості стратегічних завдань, спрямованих на досягнення цієї мети на національному рівні, визначені:

- розробка, реалізація та регулярний перегляд необхідних правових, оперативних та організаційних заходів щодо забезпечення безперешкодного прийняття та застосування транзитних процедур;
- розробка та реалізація системи транзиту, включаючи сучасну технологію обміну електронними даними для збору, обробки та передачі відомостей про транзит та належні заходи для ідентифікації товарів;
- розробка та реалізація надійної системи фінансових гарантій для забезпечення сплати будь-яких можливих заборгованостей;

- розробка та реалізація ефективної системи спрощення (наприклад, статус авторизованого відправника та авторизованого одержувача);
- створення та розвиток довгострокових та самодостатніх партнерських зв'язків між митною адміністрацією та всіма іншими учасниками системи транзиту;
- розробка та надання необхідних ресурсів для навчання працівників митниці.

Комплекс правових та організаційно-розпорядчих заходів, спрямованих на запровадження в Україні процедури спільного транзиту, заснований на завданнях та показниках їх досягнення Стандарту 13 Митних прототипів (табл. 1).

Таблиця 1

Завдання та показники їх досягнення з організації запровадження в Україні процедури спільного транзиту

№ з/п	Завдання	Показники
<i>Правова основа</i>		
1	Сумісність положень національного законодавства про транзит з положеннями міжнародних митних конвенцій, угод та рекомендацій (наприклад, Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур) та відповідними регіональними митними конвенціями (наприклад, Конвенція ЄС/ЄАВТ Про процедуру спільного транзиту).	<ul style="list-style-type: none"> – Національні інструкції розроблені – Національні інструкції відповідають положенням міжнародних конвенцій – Регулювання відповідає Конвенції Про процедуру спільного транзиту
2	Розробка національних оперативних процесів та процедур транзиту з метою реалізації положень законодавства (наприклад, інструкції, вказівки).	<ul style="list-style-type: none"> – Інструкції розроблено та опубліковано
<i>Політика управління та методи роботи</i>		
3	Активна участь вищого керівництва у розробці та підтримці транзитної системи, включаючи сучасну технологію обробки електронних даних	<ul style="list-style-type: none"> – Така участь задокументована та має місце

(Продовження таблиці 1)

№ з/п	Завдання	Показники
4	Призначення відповідальними за прийняття правових, оперативних, організаційних та технічних заходів компетентного керівника та спеціальної групи, які мали б доступ до вищого керівництва та могли впливати на нього.	– Спеціальний підрозділ створений та працює
5	Розробка сучасної системи обробки електронних даних для передачі зібраних та оброблених даних про транзит.	– Система створена та працює
6	Сприяння митного контролю законній торгівлі та переміщенню товарів шляхом застосування аналізу ризиків та методів відбору, заснованих на отриманій оперативній інформації.	– Створено та працює управління ризиками
7	Наявність засобів ідентифікації товарів, включаючи зобов'язання використати підходящі/схвалені транспортні засоби для перевезення товарів під митним забезпеченням.	– Засоби ідентифікації наявні
<i>Система гарантій</i>		
8	Створення надійної системи фінансових гарантій для забезпечення сплати будь-яких можливих заборгованостей.	– Система гарантій створена та працює
<i>Партнерство та співробітництво</i>		
9	Створення мережі контактних пунктів/співробітників для зв'язку (національний координатор з питань транзиту та регіональні або місцеві співробітники для зв'язку з питань транзиту) для надання допомоги у розробці та безпечній реалізації системи.	– Відповідні контактні особи призначені та контактні дані опубліковані
10	Проведення регулярних зустрічей за участю митної адміністрації та всіх решти учасників системи транзиту для вирішення питань, що виникають у будь-якої зі сторін.	– Проводяться регулярні зустрічі

Scientific monograph

(Закінчення таблиці 1)

№ з/п	Завдання	Показники
11	Надання митною адміністрацією всім респіт учасників системи транзиту чіткої та актуальної інформації (наприклад, шляхом публікації «Посібника з транзиту»).	– Посібник з транзиту опубліковано
12	За необхідності підписання меморандумів про взаєморозуміння з основними економічними операторами та торговими організаціями, які використовують систему транзиту.	– Меморандуми про взаєморозуміння розроблені, підписані та працюють – Їх зміст та досягнуті результати регулярно аналізуються та оцінюються
13	Встановлення раціонального оперативного співробітництва, координації та обміну інформацією з іншими митними організаціями, особливо в сусідніх країнах, з метою управління транзитними операціями та їх відстеження.	– Системи створені та працюють
14	Створення та забезпечення роботи національної служби підтримки для надання операторам та співробітникам митниці необхідних технічних та/або процедурних консультацій щодо порядку транзиту.	– Служба підтримки працює
Персонал та навчання		
15	Створення адміністрацією відповідної програми підготовки, надання її у розпорядження всіх співробітників, які займаються транзитом, та моніторинг її виконання керівництвом.	– Програма підготовки розроблена – Навчання проводиться
16	Надання та розподіл ресурсів, як кадрових, так і технічних, з метою забезпечення належного адміністрування системи транзиту.	– Організаційна схема розроблена та працює – Штат укомплектований

Джерело: сформовано автором за матеріалами [10]

На початковому етапі впровадження процедури спільного транзиту, до прийняття у 2020 році оновленої редакції Митних прототипів (Customs blueprints) [10], Державною фіскальною службою України

спільно з Міністерством фінансів України та Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України була затверджена Дорожня карта приєднання України до спільної транзитної процедури ЄС/ЄАВТ [11].

Вказана Дорожня карта мала за мету планування заходів, спрямованих на застосування NCTS в контексті приєднання до Конвенції Про процедуру спільного транзиту [3], а також потреб у технічних, людських та фінансових ресурсах.

Інституційні зміни, що відбулися в нашій країні, зокрема відновлення у 2019 році діяльності Державної митної служби України як центрального органу виконавчої влади України, який реалізує державну митну політику, а також потреба деталізації дій зумовили переформатування переліку національних правових та організаційно-розпорядчих заходів відповідно до вимог Конвенції про процедуру спільного транзиту [3].

За результатами аналізу національних правових та організаційно-розпорядчих заходів, передбачених у Стандарті 13 Митних прототипів, Дорожніх картах з приєднання України до спільної транзитної процедури ЄС/ЄАВТ, а також з підтримки приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами, включаючи впровадження NCTS, можна дійти висновку, що основними напрямками з організації впровадження Україною процедури спільного транзиту визначені:

- прийняття законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо застосування процедури спільного транзиту;
- використання при процедурі спільного транзиту сучасних інформаційних технологій, зокрема нової комп'ютеризованої транзитної системи NCTS;
- створення надійної системи фінансових гарантій для забезпечення сплати заборгованостей, пов'язаних з застосуванням процедури спільного транзиту;
- розробка та реалізація ефективної системи спрощень (таких як статус авторизованого відправника та авторизованого одержувача);
- заснування та розвиток партнерських зв'язків між митною адміністрацією та всіма іншими учасниками системи транзиту;
- підготовка та надання необхідних ресурсів для навчання працівників митниці та інших учасників системи спільного транзиту.

3. Стан реалізації стратегічних завдань з впровадження норм Конвенції [3]

Проведений аналіз засвідчує, що з метою забезпечення належного застосування процедури спільного транзиту в Україні свого часу було прийнято необхідні закони, постанови Кабінету Міністрів, нормативно-правові акти Міністерства фінансів та Державної митної служби України.

Перелік цих нормативно-правових актів розміщено на офіційному веб-сайті Держмитслужби «<https://customs.gov.ua/>» у підрозділі «Нормативно-правова база» розділу «Режим Спільного транзиту(NCTS)», а також на офіційному веб-сайті Міністерства фінансів України «<https://mof.gov.ua/uk>» за вкладкою «Діяльність» / «Митна політика» / «Реформа митниці» / «Режим спільного транзиту».

За результатами роботи (червень 2022 року) фінальної оціночної місії Генерального директорату з питань оподаткування та Митного союзу Європейської комісії (DG TAXUD) ухвалено позитивне рішення, на підставі якого прийнято Закону України від 30.08.2022 № 2555-IX «Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту» [12].

Це означає, що з 1 жовтня 2022 року в зв'язку із приєднанням України до Конвенції про процедуру спільного транзиту [3], в нашій державі діють визначені цією Конвенцією правила регулювання транзитних операцій.

Відповідно до положень Конвенції про процедуру спільного транзиту, суб'єктом процедури є особа, яка подає транзитну декларацію або від імені якої подається така декларація. Декларантом при цьому визначається особа, яка подає транзитну декларацію від свого імені або особу, від імені якої подається така декларація.

До набрання чинності для України Конвенцією про процедуру спільного транзиту [3], під час дії та у відповідності до положень ст. 12 Закону України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» [8], Постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 року № 681 «Деякі питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій окремих типів» [13] було затверджено форму транзитного супровідного документа, а також Положення про митні декларації окремих типів. При цьому Порядок заповнення транзитних декларацій, що заснований на Додатку А1 Доповнення III до Конвенції [3], визначався наказом Міністерства

фінансів України від 22.12.2020 № 795 «Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій окремих типів» [14]. Згодом ці норми було актуалізовано з врахуванням чинних положень Конвенції про процедуру спільного транзиту [3].

Організація та координація в Державній митній службі України (ДМСУ) роботи із забезпечення впровадження й використання процедури спільного транзиту здійснюється заступником Голови Держмитслужби, Департаментом запровадження міжнародної транзитної системи та національним координатором з питань спільного транзиту у складі ДМСУ.

Підсумовуючи вищенаведене, відзначимо достатній рівень створеної задля застосування Україною процедури спільного транзиту правової основи, зокрема, в частині унормування та гармонізації її згідно з положеннями міжнародного законодавства про транзит. Але перспективи розвитку цієї процедури та нарощування функціональних можливостей NCTS потребуватимуть в подальшому відповідного нормативно-правового забезпечення.

Використання в якості сучасних інформаційних технологій при процедурі спільного транзиту нової комп'ютеризованої транзитної системи (NewComputerizedTransitSystem – NCTS) передбачається, зокрема статтями 4; 5 глави II Доповнення I до Конвенції [3].

NCTS доступна лише для країн-учасниць Конвенції [3].

NCTS надає можливість запровадити обмін інформацією між митницями країн спільного транзиту про всі етапи митного оформлення товарів з використанням за встановленим форматом електронних повідомлень в режимі реального часу та підвищити ефективність застосування системи аналізу ризиків.

Приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту з використанням системи NCTS, серед іншого, дозволяє Україні:

- запровадити в режимі реального часу обмін митною інформацією щодо транзитних товарів з 35-ма країнами-учасницями Конвенції [3];
- використовувати єдину митну декларацію та єдину фінансову гарантію, що будуть чинними при переміщенні товарів територіями договірних сторін Конвенції [3] від країни-відправлення до країни-призначення;
- отримувати від митних органів договірних сторін Конвенції [3] достовірну інформацію про транзитні переміщення товарів, що пря-

мують в Україну з країн-учасниць Конвенції, до моменту ввезення цих товарів на митну територію нашої держави;

– запровадити спеціальні транзитні спрощення (загальна фінансова гарантія, звільнення від гарантії, авторизований вантажовідправник/вантажоодержувач, самостійне накладення пломб);

– запровадити зручні та конкурентні умови діяльності фінансових гарантів.

Згідно з Наказом Державної митної служби України від 13.11.2020 № 520 «Про запровадження пілотного проекту з тестування роботи національної електронної транзитної системи» [15], з 16.11.2020 до 16.03.2022 в Україні (Волинська, Київська, Північна та Одеська митниці) успішно реалізовано пілотний проект з тестування роботи національної електронної транзитної системи в частині взаємодії митних органів та суб'єктів режиму при поміщенні товарів у режим спільного транзиту.

Заповнення митної декларації окремого типу у вигляді структурованого електронного повідомлення під час пілотного проекту здійснювалося відповідно до Порядку заповнення митних декларацій окремих типів, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 22.12.2020 року № 795 [14]. При цьому учасники пілотного проекту одночасно подавали для ввезення товарів дві декларації: митну декларацію окремого типу (транзитну T1UA) та звичну попередню митну декларацію типу IM EE.

В контексті реалізації заходів з приєднання до Конвенції [3] з 17 березня 2021 року в Україні розпочато етап національного застосування процедури спільного транзиту та NCTS, під час якого суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) отримали змогу самостійно обирати одну з двох систем для поміщення товарів у режим транзиту: NCTS або національну систему контролю доставки товарів.

Транзитні декларації можна подавати онлайн через Портал трейдера (<https://commontransit.customs.gov.ua/trader/>) або із використанням брокерського програмного забезпечення.

Як результат, відзначимо належну реалізацію національних заходів, спрямованих на забезпечення використання при процедурі спільного транзиту нової комп'ютеризованої транзитної системи NCTS.

З приєднанням України до Конвенції про процедуру спільного транзиту та початком міжнародного застосування NCTS (з 1 жовтня

2022 року) у суб'єктів ЗЕД залишилася можливість використовувати діючу національну систему контролю доставки товарів.

Проте прогнозується припинення в подальшому її використання, оскільки NCTS є більш сучасною, а умови для роботи в обох системах стануть паритетними, зокрема щодо необхідності застосування гарантій при переміщенні товарів. До того ж скасування з 7 листопада 2023 року можливості оформлення товарів у режимах імпорту або експорту без їхнього пред'явлення в зонах митного контролю при звичайній процедурі, спонукатиме суб'єктів ЗЕД до обрання варіанту NCTS.

Водночас відмітимо, що започаткування процесу гарантування (як комерційної/платної послуги) при вивезенні товарів з України веде до здорожчання експортної операції, а відтак до зниження її рентабельності та конкурентоспроможності суб'єктів ЗЕД України. Таким чином створюється перешкода (дискримінація) для українського експорту порівняно з транзитними переміщеннями товарів між країнами-учасницями Конвенції без застосування гарантій за транзитними деклараціями типу Т-2.

Необхідність використання системи фінансових гарантій для забезпечення сплати заборгованостей, пов'язаних з застосуванням процедури спільного транзиту, передбачено Главою IV («Гарантії») Доповнення I до Конвенції Про процедуру спільного транзиту [3].

Згідно зі ст. 10 Доповнення I до Конвенції [3], суб'єкт процедури повинен надати гарантію для забезпечення сплати боргу, який може виникнути щодо товарів, поміщених під процедуру спільного транзиту.

Гарантія надається як індивідуальна гарантія або загальна гарантія.

Індивідуальна гарантія покриває одну транзитну операцію (за однією декларацією) та не може використовуватися повторно.

Загальна гарантія покриває декілька транзитних операцій у формі зобов'язання, наданого гарантом, у разі застосування спрощення (використання загальної гарантії чи звільнення від гарантії).

При цьому вивільнена після завершення окремої транзитної операції частина суми загальної фінансової гарантії, що резервувалася за такою операцією, стає доступною для наступних транзитних операцій.

З набранням 01.10.2022 чинності Законом України від 15.08.2022 № 2510-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV

Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [16] (далі – Закон № 2510-IX) гарантом (ст. 316 МКУ [1] в оновленій редакції) можуть виступати банки, страховики, фінансові компанії, які мають право на провадження діяльності з надання гарантій. Вказані установи при цьому мають відповідати умовам, передбаченим ст. 316 МКУ та бути включеними до Реєстру гарантів NCTS. Чинний на сьогодні національний Реєстр фінансових гарантів (NCTS) розміщено на офіційному веб-сайті Держмитслужби у розділі «Статистика та реєстри» (<https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>).

Положення ст. 12 Доповнення I до Конвенції [3] передбачають, що гарант зобов'язується сплатити забезпечену суму боргу, що може виникнути щодо товарів, які поміщуються під процедуру спільного транзиту.

Розрахунок суми митного боргу, з урахуванням положень ст. 18 Доповнення I до Конвенції [3], Наказу Міністерства фінансів України «Про деякі питання забезпечення сплати митного боргу в режимі спільного транзиту» від 06.04.2021 № 200 [17], здійснюється на основі найвищих ставок митних платежів, що застосовуються до товарів, без застосування будь-яких пільг чи преференцій. При розрахунку суми митного боргу, що може виникнути щодо товарів, які поміщуються під процедуру спільного транзиту, може враховуватися інформація суб'єкта процедури щодо найвищих ставок митних платежів, що застосовуються до товарів, у разі їх випуску у вільний обіг на території будь-якої з країн-учасниць Конвенції, територією яких буде здійснюватися переміщення товарів. При цьому така сума не може бути меншою, ніж сума, розрахована на основі найвищих ставок митних платежів, що застосовуються до товарів, без застосування будь-яких пільг чи преференцій, у разі їх випуску у вільний обіг на території України, вважаючи такі товари іноземними.

Взаємна допомога при стягненні за вимогами стосовно погашення боргів, пов'язаних з операцією спільного транзиту, регламентується Доповненням IV до Конвенції про процедуру спільного транзиту [3].

При цьому положення Доповнення IV до Конвенції [3] зумовлюють потребу їхньої відповідної нормативно-правової реалізації на націо-

нальному рівні, зокрема, щодо правового визначення питань взаємодії митних органів України та національних фінансових гарантів з іноземними учасниками цієї Конвенції [3].

Наведене вище свідчить про триваючі на національному рівні заходи з розгортання системи фінансових гарантій для забезпечення сплати заборгованостей, пов'язаних з застосуванням процедури спільного транзиту.

В процесі створення транзитної системи, заснованої на Конвенції Про процедуру спільного транзиту [3], значна увага приділяється впровадженню ефективної системи спрощень.

Перелік видів транзитних спрощень, основні умови для їх отримання та застосування при спільному транзиті та використанні NCTS встановлено Розділом III Доповнення I до Конвенції [3]. Найбільш вагомими серед таких спрощень вважаються використання загальної гарантії чи звільнення від гарантії, самостійне накладення відправником пломб спеціального типу, можливість вивезення товарів без їхнього пред'явлення митниці відправлення.

Для отримання дозволу на застосування транзитних спрощень, наведених у ст. 55 Доповнення I до Конвенції [3], заявник (підприємство) має відповідати критеріям, встановленим статтею 57 Доповнення I до цієї Конвенції.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1092 «Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизацій» [18] затверджено форми документів, необхідних для застосування транзитного спрощення.

Дозволи на застосування транзитних спрощень, отримані до приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту (на етапі національного застосування NCTS), залишаються чинними й після приєднання України до цієї Конвенції [3] (на етапі міжнародного застосування NCTS).

Окрім цього, у разі наявності діючої авторизації, підтверджені критерії, згідно з оновленою Законом № 2510-IX [16] редакцією ст. 19⁴ МКУ [1], зараховуються для отримання інших авторизацій.

Положеннями ст. 11 Конвенції про процедуру спільного транзиту [3] визначено, що, як правило, ідентифікацію товарів забезпечують пломбуванням.

Умови щодо пломбування наведено у статтях 37; 38 Доповнення I до Конвенції [3]. За звичайної процедури митні пломби накладаються митницею відправлення; за спрощеної процедури пломби спеціального типу накладаються авторизованим вантажовідправником.

Залучення якомога більшої кількості суб'єктів ЗЕД до процедури спільного транзиту ґрунтується також на встановленні партнерських зв'язків між митною адміністрацією та всіма іншими учасниками системи транзиту.

Задля досягнення, в тому числі цієї мети, на офіційному сайті ДМСУ (<https://customs.gov.ua/>) у розділі «Режим спільного транзиту (NCTS)» розміщено рубрики: «Про NCTS» / «Події» / «Нормативно-правова база» / «Служба підтримки» / «Методичні та навчальні матеріали» / «Запитання та відповіді».

Зазначені рубрики містять відповідну структуровану, консолідовану та актуалізовану інформацію щодо процедури спільного транзиту та заходів з її впровадження в Україні.

Динаміку процесу впровадження процедури спільного транзиту також відображено на офіційному сайті Міністерства фінансів України (<https://mof.gov.ua/uk>; мережевий шлях – «Головна / Діяльність / Митна політика / Реформа Митниці / Режим спільного транзиту»).

Держмитслужбою України спільно з Міністерством фінансів України здійснюється активна робота, спрямована на популяризацію нової транзитної системи. Серед іншого, регулярно проводяться семінари, круглі столи, зустрічі, консультації як з із зацікавленими представниками бізнес-спільноти, галузевими науковцями, так і з посадовими особами митної служби України. Створюються та оприлюднюються методичні рекомендації, роз'яснення, поліграфічні інформаційні матеріали, презентації тощо, задля висвітлення компонентів, функціоналу та переваг нової транзитної системи.

Важливу місію виконує «Служба підтримки» користувачів національної електронної транзитної системи, діяльність якої регламентовано наказом Державної митної служби України від 23.11.2021 № 926 «Про затвердження Порядку роботи служби підтримки з питань спільного транзиту Держмитслужби» [19].

На веб-сайті ДМСУ (<https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzituncts>) розміщено інформацію про офіційні канали зв'язку (електронні

ресурси, телефони) для направлення зацікавленими особами запитів до «Служби підтримки» користувачів національної електронної транзитної системи.

Під час впровадження транзитної системи, заснованої на Конвенції Про процедуру спільного транзиту [3], окрема увага приділяється підготовці та наданню необхідних ресурсів для навчання працівників митниці та інших учасників системи спільного транзиту.

З цією метою також здійснюються підвищення кваліфікації посадових осіб митної служби, проводяться публічні заходи навчального та методологічного характеру для учасників ЗЕД.

На офіційному веб-сайті Держмитслужби (<https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts>) розміщено Методичні рекомендації щодо заповнення митної декларації на товари при їх розміщенні у митний режим транзиту на умовах Конвенції про процедуру спільного транзиту [3], презентацію з онлайн семінару «Приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту. Перехід до міжнародного застосування NCTS в Україні», інструктивні матеріали щодо використання ІТ-ресурсів, пов'язаних з застосуванням процедури спільного транзиту.

У рубриці «Запитання та відповіді» розділу «Режим спільного транзиту (NCTS)» на офіційному сайті ДМСУ (<https://customs.gov.ua/>) деталізуються ключові аспекти заснування та функціонування нової транзитної системи.

4. Висновки

Як підсумок з вищевикладеного аналізу, засвідчимо належну реалізацію необхідних національних правових та організаційно-розпорядчих заходів відповідно до вимог Конвенції [3], наведених, зокрема, у Стандарті 13 Митних прототипів [10], Дорожніх картах стосовно впровадження в Україні процедури спільного транзиту [11]. Вказане підтверджується результатами роботи (червень 2022 року) фінальної оціночної місії Генерального директорату з питань оподаткування та Митного союзу Європейської комісії (DG TAXUD), якою відзначено, що Україна відповідає всім відповідним критеріям для приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту [3], включаючи правові, структурні та ІТ-вимоги. Відтак ухвалене згодом позитивне рішення Комісії формалізовано шляхом прийняття Закону України від

30.08.2022 № 2555-IX «Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту» [12] та початком повноцінного застосування NCTS в Україні з 01 жовтня 2022 року.

Поряд з цим, задля сприяння належному функціонуванню та розвитку процедури спільного транзиту, яка б підтримувала ефективний митний контроль, сприяла законній торгівлі та використовувала б сучасну технологію, доцільно запропонувати:

- переглянути з метою подальшої гармонізації національні нормативно-правові акти з питань застосування, заповнення та оформлення митних декларацій у відповідності до положень Конвенції Про процедуру спільного транзиту та Конвенції Про спрощення формальностей у торгівлі товарами;

- продовжити моніторинг реалізації переліку заходів, спрямованих на перехід від національного транзитного режиму до процедури спільного транзиту, що передбачені Стандартом 13 («Митний транзит») Митних прототипів [10] та відповідними Дорожніми картами;

- забезпечити подальше нормативно-правове супроводження процесу розвитку процедури спільного транзиту та нарощування функціональних можливостей NCTS;

- запровадити якомога більшу варіативність використання транзитних спрощень, зважаючи на потребу підтримання національного експорту;

- розглянути можливість вдосконалення правил використання спеціального транзитного спрощення «звільнення від гарантії» шляхом його застосування для якнайширшого загалу українських експортерів;

- створити для суб'єктів ЗЕД в Особистому кабінеті на Єдиному державному інформаційному веб-порталі «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» сервіс щодо можливості відслідковування доступної суми загальної фінансової гарантії та декларацій, в яких вона застосовувалась;

- програмно доопрацювати Автоматизовану систему митного оформлення (АСМО) «Інспектор», передбачивши можливість генерування з оформленої експортної митної декларації (МД) транзитної декларації Т1 (її частини) з подальшим надсиланням такої згенерованої декларації Т1 до модуля NCTS;

- встановити раціональне оперативне співробітництво, координацію та обмін інформацією з іншими митними організаціями, особливо в сусідніх країнах, з метою управління транзитними операціями та їх відстеження;

– продовжити, з урахуванням очікуваного оновлення редакції Доповнення IV до Конвенції [3], подальші наукові розвідки стосовно напрямів удосконалення комплексу правових та організаційних заходів у здійсненні взаємної адміністративної допомоги при процедурі спільного транзиту в Україні;

– підготувати та опублікувати (в друкованому, електронному вигляді) Посібник з транзиту, як то передбачено Стандартом 13 («Митний транзит») Митних прототипів [10], з метою надання митною службою України всім учасникам системи транзиту консолідованої, структурованої та актуальної інформації щодо використання процедури спільного транзиту.

Список літератури:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17>
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 27.06.2014 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
3. Конвенція Про процедуру спільного транзиту: міжнародний документ від 20.05.1987 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text
4. Руда Т.В. Особливості застосування процедури спільного транзиту в контексті норм міжнародного законодавства. *Інноваційна економіка*. 2022. № 1. С. 163–168. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/905>
5. Капітанець С.В., Заяц В.В. Структура та функціонал Служби підтримки Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS). *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1671>
6. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами: міжнародний документ від 20.05.1987 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987_012
7. Про приєднання України до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами : Закон України від 30.08. 2022 № 2554-IX / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2554-20#Text>
8. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи : Закон України від 12.09.2019 № 78-IX / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-IX#Text>
9. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 № 1906 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

10. Митні прототипи : міжнародний документ, 2020 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: http://ec.europa.eu/taxationcustoms/sites/taxation/files/resources/documents/common/eutrainig/customs_blueprintsru.pdf

11. Дорожня карта приєднання України до спільної транзитної процедури ЄС/ЄАВТ : міжвідомчий документ від 28.09.2018 Державної фіскальної служби України, Міністерства фінансів України, Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України. URL: <https://tax.gov.ua/pro-sts-ukraini/arhiv/naglyadova-rada/dorojnya-karta-priednannya-ukraini-dos/>

12. Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту : Закон України від 30.08.2022 № 2555-IX / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2555-20#Text>

13. Деякі питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій окремих типів : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 681 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/681-2020-%D0%BF#Text>

14. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій окремих типів : наказ Міністерства фінансів України від 22.12.2020 № 795 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-21#Text>

15. Про запровадження пілотного проекту з тестування роботи національної електронної транзитної системи : Наказ Державної митної служби України від 13.11.2020 № 520. URL: <https://customs.gov.ua/documents/pro-zaprovadzhennia-pilotnogo-proiektu-z-testuvannia-roboti-natsionalnoyi-elektronnoyi-tranzitnoyi-sistemi-153>

16. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших Законів України щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Законом України від 15.08.2022 № 2510-IX / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2510-20#Text> (дата звернення: 28.09.2022).

17. Про деякі питання забезпечення сплати митного боргу в режимі спільного транзиту : Наказ Міністерства фінансів України від 06.04.2021 № 200 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0648-21#Text>

18. Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1092 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1092-2022-%D0%BF#n1970>

19. Про затвердження Порядку роботи служби підтримки з питань спільного транзиту Держмитслужби : наказ Державної митної служби України від 23.11.2021 № 926 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0926913-21#Text>